

Fig. 1. Lild. Ydre, set fra Sydøst.

V. H. 1929

LILD KIRKE

VESTER-HAN HERRED

Kirken, der første Gang nævnes 1363¹ som »Lillækyrky«, var allerede 1455, ligesom nu, **K**annekteret til Tømmerby. Skønt Præstegaarden i »Lille« Sogn nævnes 1460, er den vedblevet at være *Anneks* til Tømmerby, med hvilken dens Ejer- og Patronatsforhold har været fælles, ialfald siden 1460, da Kongen overdrog Vestervig Kloster Jus patronatus til de to Kirker, der overgik til Selveje samtidig 2. April 1913 (se iøvrigt Tømmerby S. 164).

Kirken ligger sydøstligt i det flyvesandshærgede Vesterhavssogn, mellem Landsbyerne Bjerget og Lund, ensomt, frit og højt, med vid Udsigt mod Syd og Øst. Kirkegaarden, som hegnes af Kampestensdiger, og ved hvis Indgange der staar kløvede Granitstolper, er endnu for en stor Del græsbevokset, med Gravtuer og Jernkors. Paa Kirkegaarden ligger en stærkt afgravet Bronzealderhøj.

Den lavstammede, sentmiddelalderlige Bygning bestaar af Kor og Skib samt tre Tilbygninger, Taarn, Vaabenhús og en nyere Korsarm paa Skibets Nordside. Orienteringen er svagt sydlig.

Kirken er sikkert den yngste i Herredet og synes bygget eller ombygget i sengotisk Tid, snarest efter 1460; Alterbordpladen og Fonten maa dog være ældre, og en nøjere Aldersbestemmelse af Bygningen er vanskelig, da Murene er berappede, stærkt flikkede og næsten uden arkitektoniske Enkeltheder.² Over en Kampestenssyld af sengotisk Karakter er Murfladerne ujævne, og ialfald de nedre Dele overvejende af raa *Marksten*, medens der i de øvre Dele

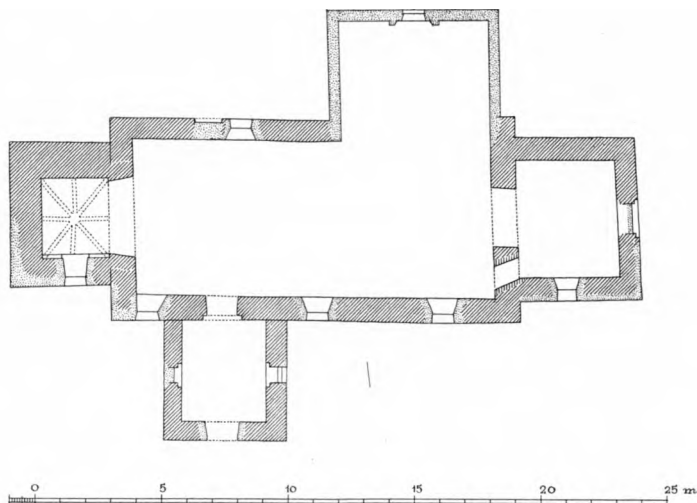

Fig. 2. Lild. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1936.

synes at være brugt *Munkesten*. Paa Loftet ses, at Triumfgavlens Tagparti næsten helt er muret af Flintesten, hvilket stemmer med en gammel Notits¹ om, at Bygningen er af Bulbjergsten (Kridt og Flint). Koret, hvis østre Taggavl er ommuret i ny Tid med Brug af Munkesten, synes aldrig at have haft Nordvindue; derimod ses som Yderniche et fladrundbuet, falset, paafaldende bredt Østvindue, sikkert senere omdannet. Skibet, hvis Murhøjde efter Afgravning af $\frac{1}{2}$ m Flyvesand er 3,00—3,20 m, har heller ikke bevaret oprindelige Vinduer. Den endnu aabne Syddør er indrammet af et spidsbuet Spejl, men den munkestensmurede Spidsbue er meget uregelmæssig og skæv, nu tilmed forhugget for at give Plads til en nymodens Dørføj; Inderpartiet er fladbuet. Den tilmurede Norddør, som sidder lidt længere mod Vest, er uregelmæssigt fladrundbuet. I det *Indre* har Korbuens murede Kragbaand dannet af tre uprofilerede Munkestensskifter, af hvilke det øvre og nedre springer lidt frem foran det mellemste; selve Buestykket er fladtrykt, meget svagt spidsende. Over dets Forkant er Vægpuksen nu afhugget.

Ændringer og Tilføjelser. Det lille *Taarn*, der maaske er jævnaldrende med Kor og Skib, er dels af raa Kamp, dels af gule Munkesten. Taarnrummet, der har spids Taarnbue mod Skibet og fladbuet, nu omdannet Sydvindue, overdækkes af et ottedelt Hvælv med Halvstensribber (ingen Overribber). Paa Nordsiden fører en Stige, nu fornyet af Jern, op til en fladbuet Dør i Mellemstokværket, der desuden har en fladbuet Vestglug. Rimeligvis har Taarnet

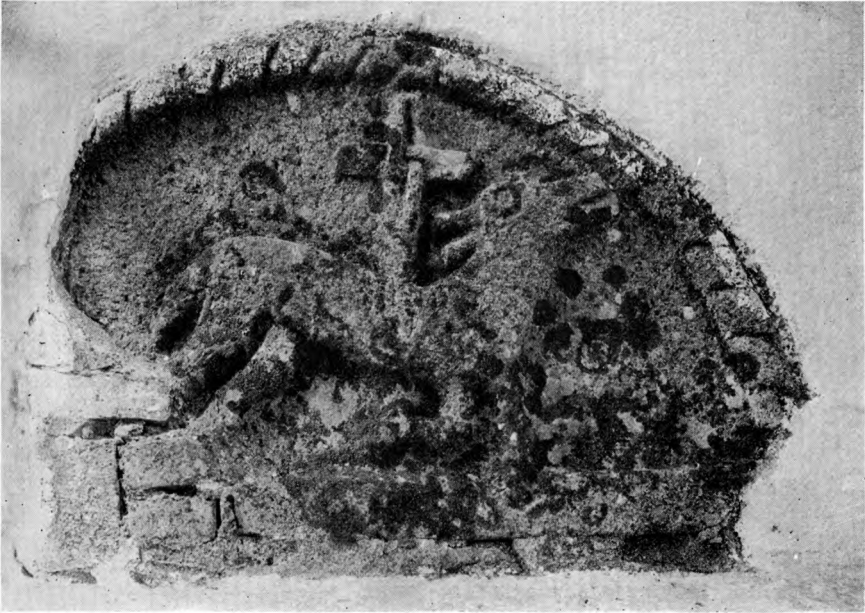

Fig. 3. Lild. Tympanon i Korets Østmur (S. 185).

V. H. 1929

været højere; der er ialfald nu intet Klokestokværk; Klokken hænger i Tagværket. Østsiden med Loftsdøren ind til Skibet, og begge Taggavlene er fornyede, af smaa Mursten.

Vaabenhuset for Syddøren, har Murværk af lignende Art. I Flankemurene er der fladbuede Glugger, den vestre tilmuret. Den rundbuede, nymodens Indgangsdør er udvidet 1938; Taggavlen ommuret af smaa Sten.

Nordre Korsarm, fra Begyndelsen af 1800'erne, er af Kamp og smaa, gule Mursten, uden Detailler. Rummet har Bjælkeloft. I Aabningen ind mod Skibet staar to Stolper omtrent som i Klim.

I Korets tilmurede Østvindue er indsat et romansk *Tympanon-Relief* (Fig. 3) af Granit, stammende fra Tømmerby Kirkes Syddør (S. 167). Buefeltet, hvis Overkant markeres af en Tovstav, er hugget i en retvinklet, 65 cm høj Kvader. Billedet forestiller Kristuslammet, der i det ene Forben holder et Kors med sammenflettede Arme; Bagbenene er delvis bortbrudt.

I Slutningen af 1500'erne er der brudt en Opgang til Prædikestolen gennem Triumfmuren.

1693 fik Murmester Kjeld Toersøn Betaling for Vaabenhuset paa den vestre Side med hel Mur at opmure og begge Hjørner samt Kirken indeni at dønnike. 1743 sluttede Murmester i Viborg Johann Gottfriedt Hødrick Kontrakt med Landsdommer Peder Marsvin til Trudsholm om Reparation af Muren paa Taarnets Vest- og Sydside, Taarnets Kamme samt Vaabenhusets Gavl mod Syd og begge Sider (Rgsk.).

Bygningen staar nu hvidkalket. De nye Fyrretræs-Tagværker er teglhængt; paa Gavlene er der Træ-Vindskeer over Tagfodtømmer. Af Vinduerne, der er formede efter Støbejernsstel, er Korets fladbuget, Skibets spidsbuede, men deres Indersider rundbuede. Det Indre har Bjælkelofter, i Koret forskallet.

Ved en Istandsættelse 1938 (Arkitekt J. Foged) blev Skibets Gulv, der, ligesom Jordsmonnet udenfor Kirken, steg mod Vest, sænket og reguleret.

KALKMALERIER

Hele Kirkerummet, Kor, Skib og Taarnrum, har været smykket med Kalkmalerier, sengotiske, vistnok fra o. 1500. Ved en Undersøgelse 1939 iagttoges det, at det malede Hvidtekalklag i Kor og Skib sad direkte paa den glatte, fugede og kalkede, men kun meget sparsomt pudse Murflade. I Taarnrummet og Korbuen var Murværket derimod pudset. Bevaringstilstanden var i det hele slet, og nu staar kun Rester fremme paa Korbuens Underside: I Syd, over Kragbaandet ses en siddende, gloriesmykket Figur med korslagte Arme, helt blodbestænket, sikkert Kristus som Smertensmand; Legemskonturerne og Glorien er malet med brede, sorte Penselstrøg, Hænderne og Ansigtet med røde; af en tilsvarende Figur mod Nord fandtes saa sparsomme Rester, at den ikke kan bestemmes. Iøvrigt fyldes Buen af store Akantusbladstængler af sengotisk Type, tvefarvede efter Længden, gule og røde. Udsmykningen i den øvrige Del af Kirken synes i det væsentlige at have bestaaet af lignende Ranker. Om der foruden Rankeværket har været Figurfremstillinger paa Taarnhvælvet, kunde ikke afgøres, da hele Pudslaget her sad løst. Ribberne har været smykkede med skraatløbende, zigzagformede Tværbaand, der ændrede Retning ved hver Ribbekant, malede i gult og Dodenkop. Paa Taarnets Vægge var i en Højde af o. 2 m over Gulvet en o. 5 cm bred Linje, malet i Dodenkop og kantet med sort, og nedenfor den en Ornamentbort med »græskarliggende« Figurer, malede i gult og sort.

INVENTAR

Alterbord af nye Brædder. Den gamle Granitplade, 161 x 78 x 20 cm, ligger foran Vaabenhudøren med Undersiden opad; Forsiden har Skraakant.

Altertavlen er fra ny Tid, af malet Fyr, formet som en Portal med Trekantgavl og med rundbuget Niche ind i Østvinduet; som Alterprydelse tjener et brunmalet Kors. 1691 blev †Altertavlen færdiget og en †Himmel over Alteret gjort af ny (Rgsk.).

V. H. 1929

Fig. 4. Lild. Alterkalk (S. 187).

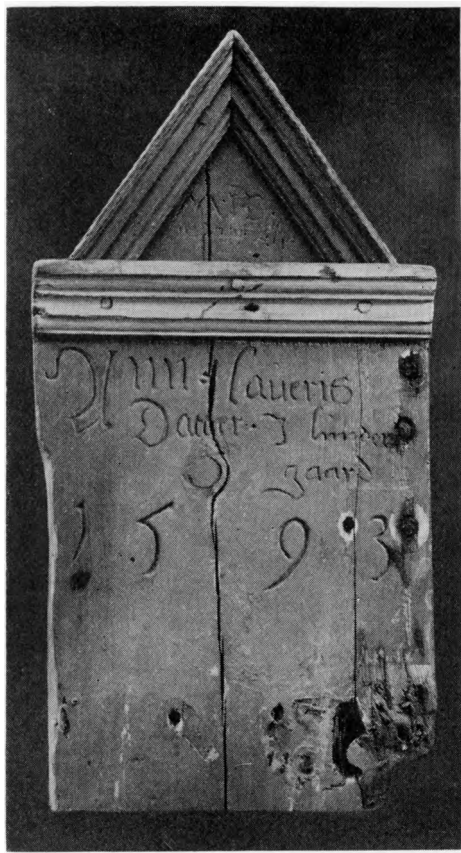

Fig. 5. Lild. Stolestadegavl 1593 (S. 188).

Altersølv. Kalk (Fig. 4), nu 21,5 cm høj, sammensat af Dele fra forskellig Tid. Knoppen, der er sengotisk, har foroven og forneden seks ophøjede, spidse Flige, de øverste med Stavværk; paa Rudebosserne er fordybede Minuskler paa graveret Bladbund: »Ihesus«. Sekskantet, maaske senere Skaft. Fod fra 1697; i dette Aar blev Kalk og Disk »omstøbt« af Lydolph Ridderhuus, Aalborg, »Brecken og Knappen til Kalken er ey omgiordt« (Rgsk.). Foden har seks runde Tunger, Standkanten en Huling mellem Smaariller; paa den brede Fodplade Mestermærket LRH. Paa Fodpladens Underside graveret: »Lild Kirches Kalch w 28 Lod« og under Foden indridset Skriveskrift: »2 L 10 WH T«. Nyere Bæger, stemplet tre Gange W O H. *Disk*, glat, stemplet L M I G.

Alterstager fra Slutningen af 1500'erne, svarende til Tistedes tidligere Stager fra 1589 (S. 42, Fig. 10), men med profileret Lysetorn.

†*Kobberpotte* »at hente Ild i«, nævnt 1690 (Rgsk.).

†*Messehageler*. 1) Af blommet Fløjl med Kors af Guldgalloner, nævnt 1690. 2) Af blaa Trip med Kors af smaa, smalle Guldgalloner, nævnt 1697 (Rgsk.).

Font, middelalderlig, af Granit (sml. Ræer, Hillerslev Hrd.); Kummen, 70 cm i Tvm., har foroven to svage, forsænkede Rundstave og er forneden halvkugleformet, med Midtafløb. Foden har firkantet Grundflade, der gaar over i et rundt, glat Skaft. De simple Former tillader ikke nogen nøjere Datering.

Fad af Messing, nyt, glat. I Kirken opbevares det tidligere *Fad* af Tin, 41 cm i Tvm., anskaffet 1696 (Rgsk.). Paa Randen graverede Versaler: »Lild² Kierckes Fuente Fad 1697« i Palmegrene; stemplet med Aalborgs Vaaben; Mestermærket i Kløverbladet svarer sikkert til Tømmerby (S. 175), men kun sidste Bogstav S er læseligt.

†*Træpotte*, gammel, »at hente Vand i til Daaben«, nævnt 1690 (Rgsk.).

Prædikestol fra Slutningen af 1500'erne, af Type som Gøttrup fra 1579 (S. 136), men enklere. De fem oprindelige Fag har glatte Storfelter med karnitandede Rammelister, som adskilles af hjørnebojede Lisénfyldinger; Vægfeltet er nyt; i de øvre Smalfelter naive, reliefskaarne Kerubhoveder, de to yderste fornyede. Ved en Istandsættelse 1939 fjernedes en nyere Staffering: Egetræs-maling, sort og Lak. I Lisénfyldingerne fremdroges Akantusmontanter i Guld og Sølv, det eneste bevarede af Stolens oprindelige Renaissancestaffering. I Storfelterne bevaredes Skriftsteder med Fraktur, fra 1700'erne, fra Øst:

1) Joh 10, 11, 2) Matth. 11, 28, 3) Marc. 2, 17, 4) Luc. 11, 9, 5) Joh. 8, 12 og 6) Luc. 11, 28. Smalfelterne er prikkuppet med forskellige Farver paa sort Bund, Listerne er grønne, røde og gule. Opgang gennem Triumfmuren. 1691 fik Jens Snedker af Haverslev Betaling for Prædikestolen at færdiggøre med Limen og andet (Rgsk.).

Stolestader, moderne. Af Kirkens Renaissancestader er bevaret det øverste af et *Gavlstykke* (Fig. 5) med indskaaret Fraktur, i Gavlfeltet: »M I D y Nør Klit«, under Gesimslisten: »Ann-Laueritz Datter I lundergaard 1593«.

†*Skrifestol*, gjort 1697 efter Bevilling »af et gammelt Skillerum, som stod oppe ved Alteret, og af et gammelt Svane(?) Billede« (Rgsk.).

†*Brudeskammel*, svarende til Tømmerby (S. 176) fandtes endnu i Kirken 1912.³

†*Pulpitur*, opført 1698 af Peder Nielsen og N P (Niels Pedersen?) for 6 Daler og 3 Mark (Rgsk.); muligvis er det det, der 1870 omtales som et meget mispydende Pulpitur i Kirkens vestlige Ende (Udall).

Pengeblok fra 1800'erne, enkel, med jernbunden Laage.

Kirkeskib fra 1800'erne, tremastet, »Ora et labora« (»bed og arbejd«).

Klokker. 1) 1674. Versaler over og paa Slagringen, mellem Linjer: »M Arent Kleiman de heft mi tho Lubeck gegaten dorch anno 1674«. Under Indskriften gotiserende Bladværkstunger med lille Kerubhoved, over den springende Dyr mellem Træer: Enhjørning, Hjort, Hare, Hund og Jæger. Tvm. 68 cm. Nu opstillet i Vaabenhuset.

2) 1920. Støbt i De Smithske Støberier i Aalborg til Haderslev Vor Frue i Genforeningsaaet 1920.

†*Messeklokke*(?), nævnt 1690. I 1697 omtales den som en liden Skibsklokke (Rgsk.).

GRAVMINDER

Gravtræer. 1) O. 180 cm langt, 20—25 cm bredt med hvælvet Overflade, hvorpaa kun enkelte Reliefversaler er bevaret: »Mole ... 183... .«. 1880 kunde hele Datoen læses: »19. October 1836«. Nordøst for Koret paa oprindelig Plads.

2) O. 165 cm langt, 20—25 cm bredt, med helt ødelagt Overside. Nordøst for Koret paa oprindelig Plads.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1686—99, Topografica 1743 (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og G. Engelhardt 1880, C. A. Jensen og V. Hermansen 1929, Kalkmaleriberetning af Johs. Th. Madsen 1939. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938 og 1939.

F. Uldall. Aarbøger. 1896. S. 251 (Tidsbestemmelse).

Thura: Beskrivelse S. 411 f. — F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker I. 1870. S. 245 (NM). — Opmaalinger 1938 af Arkitekt Jens Foged, Kopi i NM.

¹ Langebeks Excerpter 55. ² F. Uldall: De jydskke Granitkirkers Alder, i Aarbøger 1896 S. 251. ³ Gravøren har først skrevet LIND, men derefter rettet N til L. ⁴ A. Marschall, i AarbThisted. 1912. S. 48.

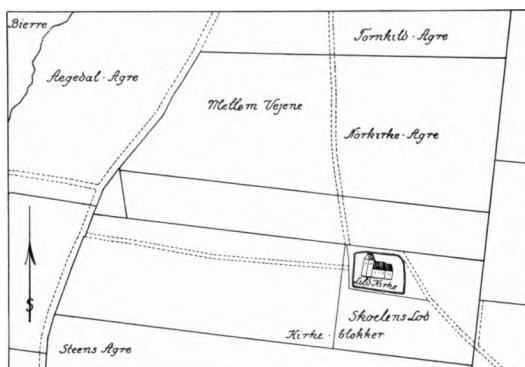

Fig. 6. Lild 1795.